

1. XIX ғ. аяғымен XX ғ. басында "Мәдениет" қозғалысы. Яғни мемлекет ішіндегі қозғалыстар. XX ғ. басында Ресей империясында жағдай мың баллада. Николай II - шінің зиялы басқару, халық көтеріліске шықта, 1917 ж Николай II өз еркімен тақтан кетті. Солайша Ресей империясы құлады бірақ 1923 ж КСРО-да болды, басында олардың жағдай мың баллада. Қазан төңкерісі, ақпартымен қозғалыстар дел байледи.
2. "Ал қазақ" өлеңінің 1913 ж ~~Алматы~~ Алматыда Ахмет Байтұрсынұлы болсап шығарған еді. Осымен кейін қазақ халқының рухани түсінісі, тәуелсіздікке ұмтылуының, арысша сөйлеу бастауының байледи, осы өлеңді бастап шығарды. Оның мақсаты қазақтардың рухани көтеру, ұмтылуы.
3. Қазақ зиялыларының мемлекеттік Дума жұмысына қатысуы. Қазақ зиялылары мемлекеттік Дума жұмысына көп қатысатын Мысалы Ахмет Байтұрсынұлының кезінде болып жер шешелік шешу. Қаным Сұлтанбаевтің мың көң орындарының шығуы.

4. Абай Құнанбайұлы (Ибраһим) - 1845-1905 ж арасында өмір сүрген. Сөйсіп баласы қазіргі Абай ауданында дүниеге келген. Ол қазағ қалқының қайраткері, ғалым, ақын, ақыншы, ақын. Тірі кезінде қалғандар өлеңдер жазған кеткен, (жасау) (қос) (көптеп) (қу) (қарға) (жөнің ауыры) өмірінің соңында қазықалыққа барып, қара сөздер жазған.

Абайдың шын есімі Ибраһим бірақ жасы ермегені Абай деп ат қалған. Ол бала кезінде мектепке барып, кейін 3 жыл Омбыдағы мектепін оқиды. Жасы Құнанбай ел көсемі болғандықтан, Абайға көсем болса, ел басқарғын деп 12 жасында қасына ертіп алады. Бірақ Абай жасының қасында жүріп шығып кеткенде өмір қатқай өскені, адамдардың не көзделетіні, қабіліне тек атақ-даңқ, ақша керек екенін біледі, сол себепті ел ісіне араласпайтын деп шешім өзінің өлеңдерін жазады.

Абайда 45 қорасөзі бар 46-шысы аяқталмаған. Және Абай өзінің өлеңдерін ел-жұртқа жарияламаған. Тіпті қатыс болған кейін 1907-жылы жарияланды.

5. Адам партиясы кезінде 1907-1908 ж құрылу керек болған еді бірақ ресей билеушілері құрылмайтын қарса болды. Ақпайыс Адам партиясы 1917 ж құрылды. Басшылары Қазған Мұхамбетов, Ахмет Байтұрсынұлы, Ахсан Әбдіқали болды.

Олардың өз басты мақсаты қазақ еліне еркіндік сипау, яғни тәуелсіздік алу. Сол себепті 1920-1932 ж. Архип Байтұрсынұлы Ленинге барып жер мәселесін шешеді. Бірақ Ленин қайтыс болғаннан кейін Аиді, Сәдір Қарақалпақстан жерлерін жоғалтады.